

VILJANDI LINNARAAMATUKOGU ARENGUKAVA AASTATEKS 2026-2030

Viljandis, 2025

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
Missioon	3
Visioon.....	3
Väärtused	3
STRATEEGILISED EESMÄRGID JAGUNEVAD JÄRGMISTE TEEMADE VAHEL.....	4
Raamatukogu teenuste arendamine	4
Mitmekülgsed, kättesaadavad ja süsteemselt komplekteeritud kogud	4
Viljandi Linnaraamatukogu kui kestlik organisatsioon.....	4
Viljandi Linnaraamatukogu maakonna keskraamatukoguna, kogukonnakeskusena ja kohaliku arengu mõjutajana.....	4
STRATEEGILISED EESMÄRGID	5
Viljandi Linnaraamatukogu teenused on kasutajakesksed ja hästi kättesaadavad füüsilises ning digitaalses keskkonnas.....	5
Viljandi Linnaraamatukogu kogud on komplekteeritud süsteemselt ja mitmekülgselt ning on raamatukogu kasutajatele hästi kättesaadavad	6
Viljandi Linnaraamatukogu on kestlik ja inimeste pühendumist ning tööpanust väärtustav organisatsioon.....	6
Viljandi Linnaraamatukogu on kogukonnale hinnatud kultuuri- ja haridusasutus ning koostööpartner ning Viljandi maakonna raamatukogude arendustegevuse eestvedaja.....	7
TEGEVUSKAVA	8
Strateegiline eesmärk 1: Viljandi Linnaraamatukogu teenused on kasutajakesksed ja hästi kättesaadavad füüsilises ning digitaalses keskkonnas	8
Strateegiline eesmärk 2: Viljandi Linnaraamatukogu kogud on komplekteeritud süsteemselt ja mitmekülgselt ning on raamatukogu kasutajatele hästi kättesaadavad.....	8
Strateegiline eesmärk 3: Viljandi Linnaraamatukogu on kestlik ja inimeste pühendumist ning tööpanust väärtustav organisatsioon.....	9
Strateegiline eesmärk 4: Viljandi Linnaraamatukogu on kogukonnale hinnatud kultuuri- ja haridusasutus, koostööpartner ning maakonnaraamatukogude arendustegevuse eestvedaja	10
LISA 1 Põhinäitajate trend.....	11
LISA 2 Hetkeolukorra kirjeldus.....	12
Peamised raamatukogu tegevust mõjutavad trendid	12
Raamatukogud ja kultuuripoliitika riigi ning kohaliku omavalitsuse tasandil	12
Raamatukogu ja demograafia.....	12
Raamatukogud ja digiühiskond.....	12
Raamatukogud ja sotsiaalsed trendid.....	13
Viljandi Linnaraamatukogu kui organisatsiooni tugevused ja arenguvajadused	13
LISA 3 Tulude ja kulude prognoos 2026-2030.....	15

SISSEJUHATUS

Viljandi Linnaraamatukogu arengukava kirjeldab organisatsiooni lähiaja strateegilisi eesmärke ning tegevusi nendeni jõudmisel. Ülevaade on jätkuks aastateks 2021-2025 koostatud dokumendile.

Viljandi Linnaraamatukogu sihiks on olla mitmekülgne ja kaasaegne kogukonna ankurasutus, mis annab panuse nii Viljandi linna kui laiemalt maakonna kultuuri- ja ühiskonnaellu. Peame oluliseks, et taotleme raamatukogu eesmärke sõnastades ühisosa Viljandi linna arengukavaga, raamatukogunduse valdkondlike suunistega (nt Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu visioonidokument 21. sajandi raamatukogu, IFLA/UNESCO rahvaraamatukogude manifestist, Kultuur 2030) ja laiemalt kultuuripoliitika suundumustega.

Arengukava on koostatud 2025. aasta lõpus koostöös töötajatega ja raamatukogu juhtkonna eestvedamisel. Koostamisel on arvestatud aprillis 2025 läbi viidud vabariiklikku rahvaraamatukogude rahulolu-uuringu ja 2025 oktoobris toimunud Viljandi maakonna rahvaraamatukogude rahvaküsitluse tulemusi.

Missioon

Kujundame usalduse, hästi kättesaadavate teenuste ja kvaliteetse avaliku ruumi toel inimeste lugemisharjumusi, pakume teadmisi ja nõustamist ning aitame sellega kaasa inimeste elukestva õppe, harituse ja silmaringi kasvule.

Visioon

Viljandi Linnaraamatukogu on kasutajakeskne kõigile avatud kogukonna ankurasutus, mis pakub aastaringset sündmuste programmi. Raamatukogu füüsiline keskkond ja digitaalsed lahendused toetavad mitmekülgsete teenuste pakkumist, uute teadmiste hankimist, lugemiselamuste jagamist ning info korrastamisega seotud nõustamist.

Väärtused

Lähtume oma tegevuses järgmistest põhiväärtustest:

- **usaldusväärsus**, mis tähendab meie jaoks professionaalsust, sõltumatust ja töö kvaliteeti;
- **kasutajakesksus** ehk arvestame erinevate vanuse- ja huvigruppide vajadustega, pakkudes võrdseid võimalusi ning ligipääsu teabele ja kultuurisisule;
- **mitmekülgsus**, sest väärtustame raamatukogu ja kogukonna koostööd erinevate teenuste, inspireeriva tegevuste programmi jt funktsioonide kaudu;
- **paindlikkus** kui siht olla ajakohane ning avatud muutustele;
- **sõbralikkus**, mis tähendab meie jaoks teineteise toetamist, avatust ja valmidust suhelda;
- **keskkonnateadlikkus**, mis tähendab, et oleme eeskujuks, vähendades oma tegevuse ökoloogilist jalajälge, piirates raikamist ja prügi teket, korraldades keskkonnasäästlikke sündmusi ning lähtudes igapäevaselt nn rohelise kontori põhimõtetest.

STRATEEGILISED EESMÄRGID JAGUNEVAD JÄRGMISTE TEEMADE VAHEL

Raamatukogu teenuste arendamine

Mõõdikud:

- Laenutuste arvu trend
- Teistele asutustele pakutud raamaturingluse andmed
- Iseteeninduse kasutajate arv
- Kasutajate tagasiside

Mitmekülgsed, kättesaadavad ja süsteemselt komplekteeritud kogud

Mõõdikud:

- Kasutajate arvu trend
- Kasutajate osakaal linna elanikest
- Kasutajad vanuserühmade järgi - lapsed ja täiskasvanud
- Raamaturingluse andmed
- Raamatukogude vahelise laenutuse (RVL) trend - välja minevad ja sisse tulevad teavikud

Viljandi Linnaraamatukogu kui kestlik organisatsioon

Mõõdikud:

- Kvaliteedihindamise tulemuste trend
- Minuomavalitsus.ee hindamiskriteeriumite tulemused

Viljandi Linnaraamatukogu maakonna keskraamatukoguna, kogukonnakeskusena ja kohaliku arengu mõjutajana

Mõõdikud:

- Külastuste arvu trend
- Sündmuste arvu trend
- Sündmustel osalejate arvu trend
- Viljandimaa rahvaraamatukogude rahulolu-uuringu tulemused

STRATEEGILISED EESMÄRGID

Viljandi Linnaraamatukogu teenused on kasutajakesksed ja hästi kättesaadavad füüsilises ning digitaalses keskkonnas

Olulised tegevused	Soovitud tulemused
Kasutajakesksuse suurendamine	Regulaarselt läbiviidavate kasutajate tagasisideküsitluste ja lugejauuringute tulemuste alusel täiendatakse ja arendatakse raamatukogu teenuste valikut ja kvaliteeti. Raamatukogul on terviklik ülevaade lugejate ootustest ning teenuste kasutamisel saadud konstruktiivsest tagasisidest, sh nii positiivsest kui kriitilisest. Raamatukogu teenused ja sündmuste programm on sihtrühmade jaoks piisava detailsusega kirjeldatud ning veebikeskkonnas selgelt ja hõlpsasti kättesaadavad.
E-teenuste ja digikeskkondade arendamine sh ligipääsetavuse suurendamine	Raamatukogus on tagatud kasutajatele turvaline e-teenuste kasutamine. Raamatukogu kasutajate seas suureneb e-teenuste kasutamisega seotud teadlikkus ning neid kasutakse iseseisvalt. Toimib 24/7 raamatukapi ja teavikute tagastuskasti teenus. Lugejad saavad kasutada iseteeninduse automaati raamatute laenamisel. Lugejatel on võimalik kasutada avatud raamatukogu nn töötajavaba raamatukogu teenuseid. Kasutajatele on tagatud ligipääs eelretsenseeritud ja usaldusväärsele teadusinfole.
Koostöö lasteaedade ja koolidega raamatukogu lugemisvara tutvustamiseks	Lasteaedade, koolide ja raamatukogu vahel toimub regulaarne koostöö. Haridusasutustel on teada raamatukogu info ja soovitud pakutava lugemisvara kohta. Raamatukogu pakub haridusasutustele keskkonda individuaalse õppe läbiviimiseks sh erivajadustega õpilastele. Laste osakaal raamatukogu lugejate seas püsib samal tasemel või suureneb.
Koostöö koolidega infopäringutega seotud teadmiste ja oskuste tõstmisel	Koostöös koolidega toimuvad programmid, milles on ühendatud koolide ootused ja raamatukogu poolt pakutavad võimalused. Põhikoolidele ja gümnaasiumitele suunatud nõustamise kaudu on õpilastel võimalus saada teadmisi infoteenuste kasutamise kohta, mille tulemusena on suurenenud noorte digi- ja meediapädevused.
Õppekava toetavate haridusprogrammide arendamine	Koostöös koolide, lasteaedade ja teiste organisatsioonidega toimuvad õppekava toetavad haridusprogrammid. Õppijate teadmised õppekavas käsitletavate teemade osas on suurenenud.
Lastele ja noortele tasuta huvitegevuse arendamine	Raamatukogus toimuvad lastele ja noortele regulaarselt koos käivad huvitegevust ja lugemist propageerivad klubid sisukaks vaba aja veetmiseks.
Elukestva õppe arendamine erinevatele sihtrühmadele	Toimuvad avalikud harivad loengud ja kokkusaamised erinevatele sihtrühmadele. Tegevused toetavad erinevaid lõimumistegevusi nii uussisserändajatele kui kohaliku kogukonna liikmetele. Inimestel on avardunud silmaring ja nad on kaasatud kogukondlike teemade aruteludesse.
Vajaduspõhise koduteeninduse arendamine	Jätub koduteeninduse mitmekülgsuse ja paindlikkuse suurendamine.

Viljandi Linnaraamatukogu kogud on komplekteeritud süsteemselt ja mitmekülgsest ning on raamatukogu kasutajatele hästi kättesaadavad

Olulised tegevused	Soovitud tulemus
Kogude komplekteerimine ja analüüs	Teavikute valik arvestab kogukonna vajadustega, kogu on hea ringlusega ning saab lugejatelt positiivset tagasisidet. Komplekteerimiseks vajalikud vahendid võimaldavad saavutada minuomavalitsus.ee hindamisel „edasijõudnud“ taseme. Välja on selgitatud kogude järelkomplekteerimise vajadus, maha on kantud aegunud teavikud.
Kasutajakoolituste korraldamine	Läbimõeldult komplekteeritud kogu võimaldab erinevate koolituste korraldamist. Raamatukogu eri vanuses kasutajad oskavad pakutavaid teenuseid kasutada.
Kodulookogu digiteerimine ja laiem avamine	Suureneb kodulooliste materjalide kasutamise võimalus digiteeritud kujul. Kodulugu käsitlevad materjalid on digitaalselt kättesaadavad.
Kogude ringluse suurendamine	Teenindussaalides on pidevalt uuendatud erinevate tähtpäevade ja teemadega seotud raamatute väljapanekud ja näitused, mis rikastavad külastajate lugemisvara. Kogude ringlus on suurem kui 1.

Viljandi Linnaraamatukogu on kestlik ja inimeste pühendumist ning tööpanust väärtustav organisatsioon

Olulised tegevused	Soovitud tulemused
Töötajate professionaalse arengu toetamine	Suurenenud on töötajate digipädevused ning formaal- ja mitteformaalharidusega seotud teadmised ning oskused. Kõigil töötajatel on vähemalt viis koolituspäeva aastas. Raamatukogu tööks vajalikud tegevused on kaetud nõutud spetsialistioskustega.
Pühendumist soosiva tööõhkkonna loomine	Regulaarselt viiakse läbi töötajate arenguestlusi ning nende tulemusi võetakse arvesse organisatsioonis toimuvate arutelude ja muudatuste läbiviimisel. Toetatakse töötajate terviseedendust ja kompenseeritakse kulud seadusega kehtestatud ulatuses.
Töötajate järelkasvu tagamine	Raamatukogu on hinnanud erialaste teadmistega spetsialistide vajadust 4-5 aasta jooksul ning koostöös kohaliku omavalitsusega toimub lahenduste leidmine, mille keskmes olevate küsimuste eesmärgiks on maandada võimalikku täitmata ametikohtade riske.
Kvaliteedihindamise läbiviimine	Raamatukogul on ülevaade oma põhiprotsesside ja tugevuste toimimisest ning võimalus võrrelda teenuste kvaliteeti üleriikliku analüüsi tulemuste trendiga.
Ruumide renoveerimine	Raamatukogu hoone akendest ja ehituskonstruksioonide vahelt sajab vesi teenindussaalidesse. Vajalik on läbisadude likvideerimine, katkiste põrandakatete, riulite ja akende avamismehhanismide vahetus. Hankida kergelt liigutatav mööbel. Vajalik on helikindel tööruum, mida kasutajad saavad rentida. Suureneb võimekus kasutada ruume mitmekülgsest, nt grupitööks, aruteludeks ja huvitegevuseks.
Valguslahenduse viimine nõutud tasemele	Raamatukogu teenindussaalides on kasutusel kaasaegne, energiat säästev ja lugejasõbralik valguslahendus.

Energiasäästliku tegevuse korraldamine	Võttes arvesse ÜRO säästva arengu eesmärgi on raamatukogu toimimine korraldatud võimalikult säästlikult ja keskkonnasõbralikult.
--	--

Viljandi Linnaraamatukogu on kogukonnale hinnatud kultuuri- ja haridusasutus ning koostööpartner ning Viljandi maakonna raamatukogude arendustegevuse eestvedaja

Olulised tegevused	Soovitav tulemus
Viljandi kultuurielu arendamine ja erinevate sündmuste ning programmide algatamine	Raamatukogu sündmuste programm on hästi läbimõeldud ja katab kogu aastat. Programmis on 1-2 suuremat algatust, mis toovad kultuurielus peamise tähelepanu raamatukogule ja tutvustavad sellega seotud ideid ja võimalusi.
Koostöö teiste kultuuri- ja haridusasutustega	Raamatukogu potentsiaal on kaasatud linna ja maakonna kultuurielu laiemasse arendamisse – antakse oma panus olulisemate suursündmuste korraldamisse ning osaletakse linna kultuurielu puudutavate suurema mõjuga otsuste kujundamisel. Koostöös teiste organisatsioonidega korraldatakse ja pakutakse külastajatele vaatamiseks harivaid ja silmaringi avardavaid näitusi.
Raamatukogu nähtavuse suurendamine	Raamatukogu on linnapildis hästi nähtav ja leitav. Arendatakse linnaruumi projekte. Raamatukogu hoone fassaad on tänavalt eristuv ja viitab asutuse tegevusele. Otsitakse lahendust kaasaegse ja energiasäästliku raamatukogu hoone ehitamiseks, kus on võimalik rakendada avatud raamatukogu lahendust (nn töötajavaba raamatukogu).
Elukestva õppe ja huvitegevuse korraldamine	Eri vanuses kasutajad osalevad regulaarselt raamatukogu pakutavates koolitus- ja huvitegevusprogrammides. Jätkub koostöö erinevate organisatsioonidega. Tegevuste valikus on näiteks laste- ja lugemisklubid, kohtumised ning loengud jm.
Erivajadustega inimeste kaasamine	Toimuvad kokkusaamised ja tegevused erivajadustega inimestele ja nad on kaasatud kogukonnaellu.
Koostöö vabakonnaga	Raamatukogu algatab või osaleb vabakonna ettevõtmistes, pakkudes tegevusteks nii sisulist nõu kui ka selleks sobivat avalikku ruumi.
Maakonna rahvaraamatukogude koostöö korraldamine	Viljandi Linnaraamatukogu aitab kaasa, et maakonna raamatukogudes algatatud head ideed lähevad jagamisele ning leiavad maakonna raames koostöös laiemat rakendust. Toimuvad ühised üritused ja erinevatele sihtrühmadele suunatud algatused.
Maakonna rahvaraamatukogude erialane nõustamine ja töötajate koolituste korraldamine	Raamatukogudes töötavad erialase pädevusega spetsialistid. Maakondlikud arengusuunad on koostatud ühises arutelus ja kooskõlastatud maakonna raamatukogudega.
Maakonna rahvaraamatukogudele teavikute komplekteerimine	Tagatud ja korraldatud on teavikute kättesaadavus maakonnas, ressursside optimaalne kasutamine komplekteerimisel. Komplekteerimisteenus maakonna raamatukogudele toimub kuni uue rahvaraamatukogu seaduse vastuvõtmiseni.
Maakonna rahvaraamatukogude töö analüüsimine ja aruandluse koostamine	Olemas on ülevaade maakonna raamatukogude hetkeolukorrast, arenguvajadustest ja koostööplaanidest. Maakondlikku aruandlust korraldatakse ja analüüsi tehakse kuni uue rahvaraamatukogu seaduse vastuvõtmiseni.

TEGEVUSKAVA

Strateegiline eesmärk 1: Viljandi Linnaraamatukogu teenused on kasutajakesksed ja hästi kättesaadavad füüsilises ning digitaalses keskkonnas

Tegevus	Finantseerimisallikas	2026	2027	2028-2030	Vastutaja
Raamatukogu e-teenuste koolitused ja regulaarsed lugejauuringud	KOV	X	X	X	teenindusjuht, peaspetsialist*
Koolitusprogrammide ja sündmuste korraldamine lastele, noortele ja täiskasvanutele	KOV, USA Suursaatkond Tallinnas, projektid	X	X	X	peaspetsialist*, teenindusjuht, laste- ja noortetöö spetsialist, Ameerika teabepunkti koordinaator, huvijuht
Vajaduspõhise koduteeninduse arendamine	KOV	X	X	X	teenindusjuht, direktor
Iseteenindusautomaadi hankimine	KOV, projektid	X			direktor

*peaspetsialisti ametikoht on riigi palgatoetusega ning koondatakse 2026. aastal.

Strateegiline eesmärk 2: Viljandi Linnaraamatukogu kogud on komplekteeritud süsteemselt ja mitmekülselt ning on raamatukogu kasutajatele hästi kättesaadavad

Tegevus	Finantseerimisallikas	2026	2027	2028-2030	Vastutaja
Kogude komplekteerimine ja analüüs	KOV, riik	X	X	X	komplekteerimisosakonna juhataja, teenindusjuht, peaspetsialist*
Koduloolise materjali kogu digiteerimine ja laiem avamine	KOV, projektid			X	direktor, teenindusjuht
Tegevused kogude ringluse suurendamiseks	KOV, projektid	X	X	X	teenindusjuht, huvijuht

Strateegiline eesmärk 3: Viljandi Linnaraamatukogu on kestlik ja inimeste pühendumist ning tööpanust väärtustav organisatsioon

Tegevus	Finantseerimisallikas	2026	2027	2028-2030	Vastutaja
Töötajate regulaarne osalemine koolituspäevadel	KOV	X	X	X	direktor, peaspetsialist*, teenindusjuht
Töötajate järelkasvu tagamise lahenduste leidmine	KOV	X	X	X	direktor koostöös linnavalitsusega
Töötajate tervise edendamise- ja spordikulude toetus seadusega lubatud ulatuses	KOV	X	X	X	direktor
Töötajate rahulolu-uuringute läbiviimine	KOV	X	X	X	teenindusjuht
Raamatukogude kvaliteedihindamise läbiviimine	KOV	X		X	direktor, teenindusjuht, peaspetsialist*
Ruumide renoveerimine, valguslahenduse nõuetele vastavusse viimine, põrandakatte vahetamine teenindussaalides, energiasäästliku tegevuse korraldamine, helikindlate tööruumide loomine.	KOV, projektid	X	X	X	direktor koostöös haldusameti ja linnaarengu peaspetsialistiga

Strateegiline eesmärk 4: Viljandi Linnaraamatukogu on kogukonnale hinnatud kultuuri- ja haridusasutus, koostööpartner ning maakonnaraamatukogude arendustegevuse eestvedaja

Tegevus	Finantseerimis- allikas	2026	2027	2028- 2030	Vastutaja
Läbimõeldud sündmuste programmi koostamine	KOV, USA Suursaatkond Tallinnas, projektid	X	X	X	direktor, peaspetsialist*, teenindusjuht, laste- ja noortetöö spetsialist, huvijuht
Raamatukogu panustab linna suursündmuste korraldamisse ja osaleb linna kultuurielu puudutavate otsuste kujundamisel	KOV	X	X	X	direktor, teenindusjuht, huvijuht, peaspetsialist*
Raamatukogu nähtavuse suurendamine linnapildis	KOV, projektid	X	X	X	direktor koostöös arhitektuuri-ameti ja linnaarengu peaspetsialistiga
Elukestva õppe ja huvitegevuse korraldamine	KOV, projektid	X	X	X	direktor, teenindusjuht, huvijuht, peaspetsialist*
Erivajadustega inimeste kaasamine	KOV, projektid	X	X	X	direktor, teenindusjuht, huvijuht
Koostöö vabakonnaga ja vabatahtlike kaasamine raamatukogu tegevustesse	KOV, projektid	X	X	X	direktor, teenindusjuht, peaspetsialist*, huvijuht
Maakonna rahvaraamatukogude koostöö ja töötajate koolituste korraldamine ning erialane nõustamine	KOV, projektid	X			direktor, peaspetsialist* (kuni uue rahvaraamatukogu seaduse vastuvõtmiseni)
Maakonna rahvaraamatukogude teavikute komplekteerimine, töö analüüsimine ja aruandluse koostamine	KOV, projektid	X			direktor, peaspetsialist*, komplekteerimisosakonna juhataja (kuni uue rahvaraamatukogu seaduse vastuvõtmiseni)
Raamatukogu renoveerimine – kaasaegne ja energiasäästlik raamatukogu hoone	KOV, projektid	X	X	X	direktor koostöös linnavalitsusega
Otsitakse lahendust uue kaasaegse ja energiasäästliku raamatukogu hoone ehitamiseks.	KOV, projektid			X	direktor koostöös linnavalitsusega

LISA 1 Põhinäitajate trend

	2024	2025	2026	2027
Kasutajate arv	5781	5600*	5500*	5500*
sh kuni 16 a lapsed ja noored	1304	1250	1250	1250
Kasutajate % elanikest	34	34	35	35
Külastuste arv	82345	82300	82300	82300
Laenutuste arv	165733	165700	165700	165700
Töötajate arv	22	24**	24**	19
Raamatukogusüsteemi iseteenindusse sisselogimiste arv	45769	45600	45600	45600
RVL sisse: teistelt raamatukogudelt laenatud raamatute arv	63	60	60	60
RVL välja: teistele raamatukogudele välja laenutatavate raamatute arv	1252	1200	1200	1200
Raamatukapi kasutajate arv	6162	6292	6300	6300
Kasutajate rahulolu (1-10)	9,71	9,76	9,7	9,7

*kasutajate arv on sõltuvuses linna elanike arvust

**Kohalik omavalitsus maksab töötasu 18 töötajale, 4 riigiülesandeid täitvat töötajat koondatakse detsembris 2026 ja 2 töötajat saavad töötasu „Pererändega saabunud uussisserändajate ja rahvusvahelise kaitse saajate tööle saamise ja tööalase püsivuse toetamine Viljandi linnas“ 2025–2027 projekti rahastusest.

LISA 2 Hetkeolukorra kirjeldus

Peamised raamatukogu tegevust mõjutavad trendid

Raamatukogud ja kultuuripoliitika riigi ning kohaliku omavalitsuse tasandil

- **Valdkonna riiklik käekäik:** raamatukogud kuuluvad erinevate haldusalade koosseisu, mistõttu on otsustusprotsessid aeglased ja poliitikate vaheline koostöö tagasihoidlik. Väljatöötamisel on uus rahvaraamatukogu seadus, milles täpsustatakse rahvaraamatukogude ja rahvusraamatukogu, kui arenduskeskuse rollid, ülesanded ja vastutus.
- **Raamatukogunduse kui valdkonna areng** (sh spetsialistide järelkasv): riiklik töötasupoliitika ei soosi kohaliku omavalitsuse asutusse tööle asumist, sest töötasu ei ole konkurentsivõimeline ja raamatukoguhoidjate panus ei ole väärtustatud. Seetõttu ei tule süsteemi tööle uusi võimekaid noori spetsialiste, pigem lahkutakse parema töötasuga töökohtadele.
- **Positsioon kohalikus omavalitsuses:** kohalik omavalitsus tagab ressursid teenuse osutamiseks ja võimaluste piires arendamiseks. See mõjutab oluliselt raamatukoguteenuste kasutuse aktiivsust kogukonnas.

Raamatukogu ja demograafia

- **Viljandi linna ja maakonna areng:** raamatukoguteenuste arendamine on seotud piirkonna demograafilise ja sotsiaalse olukorraga, mistõttu elanike ja ettevõtjate vähenemine maakonnas mõjutab raamatukoguteenuste mahtu ning kättesaadavust. Viljandi linnas on suurimad vanuserühmad vahemikus 30–74 eluaastat (enam kui 1000 elanikku viieaastastes vanuserühmades ehk keskmiselt 200 inimest aastakäigu kohta).
- **Viljandi demograafiline olukord:** vähenev ja vananev elanikkond tekitab raamatukogu teenuse muutumist ajas. Vajatakse koduteenindust nii lugemisvara laenamisel kui ka digitaalsete võimaluste pakkumisel ja nõustamisel, nt digitaalne allkirjastamine, erinevate e-riigi ja veebipõhiste võimaluste tutvustamine jm.
- **Viljandi uussisserändajad:** kogukonnas elab erineva rahvusliku taustaga inimesi, kellest osa tunneb huvi kohaliku keele ja kultuuri vastu. Raamatukogu korraldab huvilistele keelekohvikuid, mis pakuvad võimalust harjutada eesti kõnekeelt toetavas ja avatud õhkkonnas.
- **Raamatute hinna kasv:** raamatute hinnatõus mõjutab raamatukogudes ostetavate eksemplaride arvu. Riikliku elanike arvu põhise toetuse ja elanikkonna vähenemise tõttu väheneb raamatukokku ostetavate raamatute arv.
- **Piirkonnas elavad lastega pered** väärtustavad siinset elukeskkonda ja võimalusi ning ootavad raamatukogult huvitegevusi ja lugemisharjumusi kujundavaid programme.

Raamatukogud ja digiühiskond

- **Infokirjaoskus ja lugemisharjumused:** raamatukogud panustavad eesti keele ja lugemisharjumuste arengusse. Olulisel kohal on töö laste- ja noortega, Eestisse tagasipöördunud rahvuskaaslastega ning Eestisse saabuvate uussisserändajatega.
- **Digikäitumine:** e-teenuste, sh e-raamatute arv suureneb ja seetõttu e-teenuste kasutamine kasvab. Elanikke suunatakse üha enam kasutama e-teenuseid ja seetõttu suureneb vajadus juhendada, kuidas süsteeme/keskkondi kasutada. Uued tehnoloogiad nii laiendavad kui ka piiravad ligipääsu informatsioonile. Piiravateks teguriteks on ressursid,

riistvara või oskuste puudumine. Näiteks vajavad suuremat tähelepanu tehisaruga seotud võimalused ja ohud nii tasuta kui ka tasuliste versioonide erinevused.

- **Erinevad iseteenindusvõimalused** suurendavad raamatukogude kasutajate privaatsust ja kasutajamugavust. Üha enam väärtustatakse, et teenused on kättesaadavad nii füüsiliselt kui virtuaalselt 24/7.
- **Info- ja meediapädevuste olulisus:** raamatukogude ülesanne infokirjaoskuse, allikakriitilisuse ja meediapädevuse arendamisel muutub järjest olulisemaks. Raamatukogud on teadmisi- ja faktipõhise ühiskonna ja kvaliteetse avaliku aruteluruumi arengu seisukohast olulise tähtsusega kultuuri ankrusutused, pakkudes koostöös erinevate organisatsioonidega külastajatele mitmesuguseid võimalusi.

Raamatukogud ja sotsiaalsed trendid

- **Inimeste õppimisharjumused:** informaalne õpe raamatukogudes muutub üha populaarsemaks. Raamatukogud kui kogukonnaankrud on olulised kohtumispaigad ja mitmekülgsed huvitegevuse ning ajaveetmise kohad. Raamatukogus on võimalused lugemiseks, õppimiseks, süvenemiseks, mõttevahetuseks, tööks ja mängimiseks. Kvaliteetne raamatukoguteenus eeldab korralikku tehnilist varustatust, kiireid ja turvalisi juhtmevabu ühendusi, mitmesuguseid iseteenindusvõimalusi. Raamatukogu ruumides on järjest enam vaja külastajatele eraldatud ja privaatseid vaikesid kohti, kus õppida, töötada ja suhelda.
- **Vaba aja kasutamine:** huvitegevuse pakkumine raamatukogudes erinevatele vanusegruppidele arvestades nende hobisid, huvisid ja kohaliku kogukonna eripära suurendab inimeste võimalust kultuurielus osaleda. Raamatukogud aitavad kaasa sidusa ühiskonna kujundamisele, aidates tutvustada kõigile eesti keelt ja kultuuri, olenemata rahvusest, soost ja vanusest.

Viljandi Linnaraamatukogu kui organisatsiooni tugevused ja arenguvajadused

Tugevused:

- **Raamatukogu pikaajalised eesmärgid** on sätestatud linnavalitsuse poolt kinnitatud arengukavas. Arengukava tegevuskava vaadatakse kord aastas üle ja tehakse vastavalt olukorrale korrektuurid, täiendused ja muudatused järgnevas perioodiks. Uue rahvaraamatukogu seaduse vastuvõtmiseni kureerib Viljandi Linnaraamatukogu maakonnas tegutsevate raamatukogude tegevust ning koostab piirkondlikeks tegevusteks strateegilised eesmärgid.
- **Raamatukogu tegevus on süsteemne:** koostatud on aasta sündmuste tegevuskava, personali koolitusplaan, komplekteerimise põhimõtted, toimub statistiliste andmete süsteemne kogumine, arenguveestluste läbiviimine.
- **Toimub järjepidev personaliarendus:** organisatsioonil on selge struktuur ja vastutuse jaotus, enamik ametikohti on täidetud. Kõigil töötajatel on ametijuhendid, kinnitatud on töösisekorra eeskirjad ja hea teeninduse kokkulepe, toimib mentor-süsteem uute töötajate väljaõppeks. Kord aastas toimub meeskonnakoolitus kõigile töötajatele, lisaks muu koolitustegevus.
- **Toimuvad igapäevased töötajate infokoosolekud**, millest võtavad osa kõikide saalide esindajad. Koosolekute materjalid on töötajatele kättesaadavad raamatukogu sisevõrgus.
- Töötajatele on **tervise edendamise- ja spordikulude kvartaalne toetus**.

- **Sõbralik keskkond:** arenguvestluste tulemuste põhjal on tööõhkkond hea. Peame kinni omavahelistest kokkulepetest ja suhtume lugupidavalt erinevatesse uutesse ettepanekutesse. Pakume raamatukogu kasutajatele kvaliteetset teenust ja sõbralikku teenindust.

Arenguvajadused:

- Muudatusteks vajalik eelinfo on lünklik, kuna uue rahvaraamatukogude seaduse osas on riiklikul tasandil mitmeid vastuseta küsimusi. Pikaajaliste plaanide tegemine on raskendatud, sest puudub info, millised tööülesanded ja kohustused jäävad kohalikule omavalitsusele pärast uue seaduse jõustumist.
- Organisatsioonisisene arutelu uute ideede ja tegevuste teemal võiks kohati olla argumenteeritum.
- Mitmeteks olulisteks soovitud tegevusteks ja arendusteks napib ressursse.
- Personali arendamise juures ei ole koolitusvajaduse hindamine ja koolitusplaanide koostamine alati piisavalt personaalne. Erialaste oskustega töötajate osakaal peaks olema suurem, nii väheneb risk teenuste kvaliteedi ebaühtlusele.
- Töötajatel võiks olla rohkem stažeerimise võimalusi teistes raamatukogudes, sh välismaal, aga selleks puudub ressurss. Rahalised võimalused töötajate tervise edendamise- ja spordikulude toetuseks on seaduses lubatud mahust poole väiksemad. Vajalik on töökohtade ergonoomilisemaks muutmine, sest töökohad on loodud 2002. aastal ning amortiseerunud ega vasta kaasaegsetele nõuetele.
- Koostöö ja infovahetus nii lugejate kui ka laiemalt koostööpartneritega võiks olla strateegilisem ja regulaarsem. Raamatukogude teenuste turundus ja suhtlus avalikkusega ei ole piisav, mistõttu on teadlikkus raamatukogu poolt pakutavate võimaluste kohta kohati madal.

LISA 3 Tulude ja kulude prognoos 2026-2030

KULUD	2026	2027	2028	2029-2030
kultuuri ja vaba aja sisustamise kulud	12900	12900	13000	13000
teavikute soetamise kulud	117536	61498	61498	61498
sh riigi teavikute toetus maakonna raamatukogudele	84536	28498	28498	28498
personalikulud (koos maksudega)	528162	486978	501587	516634
sh riigi palgatoetus 4 töötajale	102758	0	0	0
sh uussisserändajate projekti töötasu	48168	48168	0	0
personali koolituskulud	2000	2500	3000	3000

TULUD	2026	2027	2028	2029-2030
omatulud	9100	9100	9100	9100
sh telefonijaama üüritulu	3600	3600	3600	3600
raamatukogu põhitegevuse sihtfinantseering (teavikute ja riigitöötajate palgatoetus)	187000	28498	28498	28498
projektitulud	17000	14000	14000	14000